

Asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle sosiaali- ja terveysministeriön vastineesta perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 52/2025 vp

Valiokunta on pyytänyt minulta lausuntoa sosiaali- ja terveysministeriön sille toimittamasta vastineesta perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 52/2025 vp. Lausuntoa on pyydetty erityisesti siitä, onko ministeriön vastineessa huomioitu riittävällä tavalla perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudelliset huomiot vai jääkö vastineen ehdotuksesta sellaista valtiosääntöoikeudellista epäselvyyttä, mikä edellyttäisi eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaisesti lausuntoa perustuslakivaliokunnalta.

Perusosan alentamista koskeva menettely (10 a §)

Perustuslakivaliokunta kirjoitti lausunnossaan (kohta 20), että ”perusosan alentamista koskevaa menettelyä sääntelevän toimeentulotukilain 10 a §:n perusteluista (s. 119) käy ilmi, että Kansaneläkelaitos päättää perusosan alentamisesta kirjallisessa menettelyssä kuukausi kerrallaan. Ajallinen rajaaminen käy kuitenkin ilmi säädöstekstistä vain välillisesti. Sääntelyä on valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä täydentää siten, että tämä käy nimenomaisesti ilmi säädöstekstistä. Tällainen muutos on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.”

Ministeriön vastineessa 10 a §:n 2 momentin ensimmäiseksi virkkeeksi ehdotetaan seuraavaa muotoilua: ”Kansaneläkelaitos *päättää perusosan alentamisesta kirjallisessa menettelyssä kuukausi kerrallaan.*”

Katson, että ministeriön vastineessa on sinänsä asiallisella tavalla otettu huomioon perustuslakivaliokunnan esittämä huomautus ja että lakiehdotus voidaan siten käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Pidän kuitenkin säännökseen ehdotettua mainintaa kirjallisesta menettelystä epäonnistuneena ja tarpeettomana. Toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) ei missään kohdin muutoinkaan säädetä nimenomaisesti, että toimeentulotukiasia käsitellään ”kirjallisessa menettelyssä”. Kirjallinen menettely on pääsääntö ja oletus hallintolain (434/2003) 37 §:n perusteella. Hallintolain 37 § kuitenkin mahdollistaa myös suullisen menettelyn, jos ”kirjallinen menettely tuottaa asianosaiselle kohtuuttomia vaikeuksia”. Toimeentulotuen asiakkaina saattaa olla henkilöitä, joille kirjallinen menettely tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia (esim. vaikeavammaiset henkilöt). Olisi epäjohdonmukaista (ja jopa syrjivää), jos heiltä evättäisiin mahdollisuus alentamisasian suulliseen käsittelyyn toimeentulotukilain erityissäännöksen perusteella. Katson, että maininta kirjallisesta menettelystä tulisi poistaa ehdotetusta toimeentulotukilain 10 a §:n 2 momentin ensimmäisestä virkkeestä.

Lisäksi kehotan valiokuntaa pohtimaan ehdotetun säännöksen sanamuotoa. Kielipöytäkirjasta oikea muoto lienee ”kuukaudeksi kerrallaan”, eikä ”kuukausi kerrallaan”. Alentamisesta päätetään joksikin ajanjaksoksi kerrallaan, ei ajanjakso kerrallaan.¹

¹ Finlex-haku ei tuota lainsäädännön osalta yhtään osumaan fraasilla ”kuukausi kerrallaan”. Sen sijaan fraasi ”kuukaudeksi kerrallaan” tuottaa yli 100 osumaa.

Perusosan alentaminen (10 §)

Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan (kohta 17), että perustuslain 80 §:stä johtuvista syistä olisi välttämätöntä ”säännöspäristeisesti varmistaa, että 10 §:n 8 momentin soveltaminen perustuu yksilölliseen harkintaan.”

Ministeriön vastineessa 10 §:n 8 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi seuraavansisältöinen toinen virke: ”*Perusosan alentaminen perustuu yksilölliseen harkintaan.*”

Katson, että ministeriön vastineessa on asiallisella tavalla otettu huomioon perustuslakivaliokunnan esittämä huomautus.

Perusosan alentaminen ja yhteydenotto sosiaalihuoltoon (10 §)

Ministeriön vastineessa ehdotetaan lisäksi, että toimeentulotukilain 10 §:n 8 momenttiin lisättäisiin myös kolmas virke, jonka mukaan ”perusosaa alennettaessa Kansaneläkelaitoksen olisi *tarvittaessa* otettava yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi siten kuin sosiaalihuoltolain (1301/2014) 35 §:ssä säädetään.”

Sosiaalihuoltolain 35 §:n 1 momentin nojalla muun muassa Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevan ”on otettava” tuen tarpeen arvioimiseksi yhteyttä hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jos hän on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen ja jos tällainen henkilö on antanut yhteydenottoon suostumuksensa. Sosiaalihuoltolain 35 §:n nojalla yhteydenottovelvollisuus on siten ehdoton henkilön suostuessa siihen.

Toimeentulotukilain 10 §:n 8 momenttiin lisättäväksi ehdotetun kolmannen virkkeen ja sosiaalihuoltolain 35 §:n säännöksen suhde näyttäytyy epäselvältä. Toimeentulotukilain säännöksessä yhteydenotto sosiaalihuoltoon olisi tehtävä *tarvittaessa*, kun taas sosiaalihuoltolain säännöksen mukaan yhteydenottoon olisi *ehdoton velvollisuus* (henkilön suostuessa siihen).

Näkemykseni mukaan toimeentulotukilain 10 §:n 8 momenttiin ei ole tarpeen lisätä kolmannen virkkeen kaltaista viittaussäännöstä, sillä Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevan yhteydenottovelvollisuus on selvä suoraan sosiaalihuoltolain 35 §:n nojalla. Ehdotettua kolmatta virkettä tulisi vaihtoehtoisesti vähintäänkin muuttaa siten, että siitä poistetaan sana ”tarvittaessa”. Esimerkiksi: ”Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevan velvollisuudesta ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 35 §:ssä.”

Espoossa 1.12.2025

Toomas Kotkas

Julkisoikeuden professori